

University of Groningen

Veranderde omgeving

Voerman, Gerrit

Published in:
De Banier

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2008

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Voerman, G. (2008). Veranderde omgeving. *De Banier*, 87(9), 12-13.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Uit: *De Banier*, 87 (2008), 9 (2 mei), 12-13.

Veranderde omgeving

Gerrit Voerman

De SGP wordt negentig jaar – en daarmee is de partij de nestor van het Nederlandse partijwezen. Zelf ken ik de SGP inmiddels enkele decennia, vanaf het begin van de jaren zeventig. Mijn kennismaking met deze partij verliep via een klasgenoot op de gereformeerde MAVO in Kampen, wiens vader voor de SGP in de gemeenteraad zat. Tussen het gereformeerd-synodale, antirevolutionaire milieu waaruit ik afkomstig was en de orthodox-christelijke, staatkundig gereformeerde leefwereld gaapte een flinke kloof. De SGP kwam voor mij uit een heel andere wereld: het leek of in deze partij de tijd had stilgestaan.

Maatschappelijke processen

In de vroege jaren zeventig was de SGP nog niet de oudste partij van Nederland – die eer viel toe aan haar tegenpool, de uitgesproken atheïstische Communistische Partij van Nederland (CPN). Deze partij had zich in 1909 los gemaakt van de sociaal-democratie, en was zich na de Russische Oktoberrevolutie in 1917 CPN gaan noemen. Toen de communisten in 1990 opgingen in GroenLinks, werd de SGP de oudste partij in het Nederlandse parlement – en met afstand: zij was toen (en is nog) de enige partij die voor de Tweede Wereldoorlog is opgericht. Aan de SGP lijken alle maatschappelijke ontwikkelingen te zijn voorbijgegaan die ertoe hebben geleid dat andere partijen ontstonden (bijvoorbeeld D66, de PPR, de EVP), zich ophieven of fuseerden, zoals de ARP, CHU en KVP (die in 1980 het CDA vormden); de PSP, PPR en CPN (die in 1990 samengingen in GroenLinks); en het GPV en de RPF (die in 2000 onder de noemer ChristenUnie verder gingen). Ontzuiling, secularisering, individualisering, toegenomen welvaart, de opkomst van de televisie – al deze trends droegen bij aan de vele veranderingen die het Nederlandse partijlandschap de afgelopen decennia te zien heeft gegeven.

Stabiele partij

De SGP evenwel leek lange tijd onberoerd door deze ingrijpende maatschappelijke processen. Die onveranderlijkheid blijkt in de eerste plaats in personele zin. Het aantal staatkundig gereformeerde fractievoorzitters in de Tweede Kamer sinds de oprichting bedraagt zes – wat betekent dat zij elk gemiddeld vijftien jaar zijn aangebleven (Bas van der Vlies bekleedt sinds 1986 deze functie – dat wil zeggen al 22 jaar – en is daarmee momenteel de langst zittende fractievoorzitter in de Tweede Kamer). De gemiddelde zittingsduur van de voorzitters van de fracties van de andere partijen ligt zonder uitzondering een stuk lager. Andere gezichtsbepalende functies kenden eveneens relatief weinig verloop: sinds 1918 kende de SGP acht partijvoorzitters (van wie ds. G.H. Kersten 28 jaar lang deze functie vervulde) en negen partijsecretarissen (met als uitschieter ir. C.N. van Dis, die 43 jaar lang deze positie bekleedde).

Ook in ideologisch-politiek en organisatorisch opzicht was de SGP lange tijd uiterst stabiel. De theocratische visie van de partij bijvoorbeeld, de opvatting dat aan de vrouw het regeerambt niet toekomt en dat zij geen lid kan worden van de partij, de weigering of in ieder geval de reserves van staatkundig gereformeerde politici om de

media te woord te staan – lange tijd waren zij gegevenheden, niet of nauwelijks overstreden. Het bijzondere is dat zelfs de negentigjarige SGP, die lange tijd het toonbeeld van vastheid en stabiliteit was, nu ook tot op zekere hoogte verandert en zich aan de tijd aanpast. Dat proces is al enige tijd gaande. Een paar voorbeelden maken duidelijk dat de traditionele gegevenheden niet meer zo vaststaand zijn.

Veranderingen

Van meet af aan stond de SGP voor de handhaving van het onverkorte artikel 36 van de Nederlandse geloofsbelijdenis, zoals vermeld in het eerste artikel van het staatkundig gereformeerde beginselprogramma. Dit houdt in dat ‘het weren en uitroeien van afgoderij en valse godsdienst’ een taak van de overheid is. Hierbij werd lange tijd vooral gedacht aan een verbod van de rooms-katholieke mis. Deze anti-paapse opstelling van de staatkundig gereformeerden heeft haar scherpste verloren, niet in de laatste plaats vanwege de toenemende secularisering van Nederland. Partijleider Van der Vlies verklaarde in 2004 bijvoorbeeld dat hij als gemeenteraadslid niet tegen de bouw van een rooms-katholieke kerk zou stemmen, ten dele vanwege het steeds kleiner wordende deel van de bevolking dat zich christelijk noemt. Een jaar later zouden enkele partijprominenten aangeven dat een eventuele SGP-regering de godsdienstvrijheid niet zou afschaffen. Gebedshuizen – niet alleen katholieke kerken, maar ook moskeeën – zouden gebouwd en gebruikt mogen worden; ‘publieke ongeloofsuitingen’ evenwel – katholieke processies of gebedsoproepen van minaretten – dienden te worden verboden. Van der Vlies omschreef dit standpunt als ‘gewetensvrijheid met een zekere bewegingsvrijheid’.

Ook de afwijzing van het partijlidmaatschap voor vrouwen is van tafel, niet alleen door interne pressie, maar ook door externe druk. In het begin van de jaren tachtig werden hier en daar enkele vrouwen lid, wat na enige tijd tot grote commotie leidde. In 1993 werd in de statuten het buitengewoon lidmaatschap voor vrouwen vastgelegd. Sinds 2006 mogen zij gewoon lid worden van de partij – zij het dat zij geen bestuursfuncties in de partij mogen opeisen en zich niet mogen kandideren voor vertegenwoordigende lichamen als de Tweede Kamer. Op deze koerswijziging was ook het verlies van overheidssubsidie van invloed.

Ten slotte is de opstelling van de SGP tegenover de media eveneens grondig gewijzigd. De aanvankelijk rigoreuze afwijzing van medewerking aan radio en televisieprogramma's was al wat genuanceerd toen werd besloten dat staatkundig gereformeerde politici passieve medewerking konden verlenen – bijvoorbeeld door te antwoorden wanneer hen iets gevraagd werd. De laatste jaren stelt de partij zich echter bewust open voor de media. Zo mocht een camerateam van het televisieprogramma *Netwerk* in 2006 filmen op de burelen van de Tweede Kamerfractie en zelfs in de woonkamer van partijleider Van der Vlies.

De theocratie, de bijzondere positie van de vrouw in de politiek, de terughoudende omgang met de media – het waren alle punten die de SGP tot het buitenbeentje van het Nederlandse partijwezen maakten, en daarmee bijdroegen tot haar isolement. Mede om uit die afgezonderde positie te komen, maar vooral ook vanwege de ontwikkelingen in eigen kring – de ‘verschuivingen in de achterban’, in de termen van de nota *Man en vrouw schiep Hij hen* – veranderde de SGP geleidelijk aan. Zoals alle partijen bleken de staatkundig gereformeerden uiteindelijk evenmin resistent tegen de veranderende samenleving waarvan zij deel uitmaken. Is dat een zwakte? Ik geloof het niet. Partijen moeten in nauw contact staan met de maatschappij, en als hun achterban verandert, dan veranderen zij mee – hoe oud ze ook zijn.

De vraag is waar dit proces eindigt. Zal de SGP nog bestaan in 2018? Geen enkele partij heeft het eeuwige leven – ook de SGP niet. De meeste partijen van de vorige eeuw zijn opgegaan in andere en van het toneel verdwenen, en dat kan de SGP ook overkomen. Veel hangt af van de ontwikkeling van het reformatorische deel van de bevolking, aan wie de SGP politieke stem geeft en op wie zij electoraal steunt. Een ding is wel duidelijk: de SGP uit mijn jeugd in Kampen bestaat niet meer.